

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2008-2009

4 februari 2009

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

– van de heer Ludo Sannen –

**betreffende het ontwikkelen van een indicator die de Vlaamse welvaart meet
volgens de principes van de duurzame ontwikkeling**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Het bruto nationaal product (bnp)/bruto binnenlands product (bbp) per capita (vanaf nu bnp/bbp) wordt algemeen gehanteerd als barometer van onze welvaart. Stijgt het bnp/bbp dan stijgt de welvaart, daalt het bnp/bbp dan daalt ook de welvaart. De notie bnp/bbp is al zodanig ingeburgerd dat de groei van het bnp/bbp een expliciete beleidsdoelstelling is. Men ging er dan ook lange tijd van uit dat economische groei zich automatisch vertaalde in meer welvaart.

Aan het gebruik van bnp/bbp als indicator van welvaart zijn echter een aantal nadelen verbonden:

- het bnp/bbp telt alle formele economische activiteiten bij elkaar op. Elke economische activiteit genereert bijgevolg welvaart zonder dat er daarbij rekening wordt gehouden met het onderscheid tussen positieve en negatieve bedrijvigheid. De kosten van een treinramp bijvoorbeeld zouden zo bijdragen aan onze gemeenschappelijke welvaart. Een economische activiteit die het milieu verwoest en de omwonende mensen ziek maakt, doet dat zagezegd ook;
- bovendien houdt het bnp/bbp geen rekening met activiteiten/functies waarvoor niet betaald wordt. Vrijwilligerswerk draagt daardoor niet bij aan de welvaart. Als mensen thuis zelf hun ouders verplegen, draagt dat niet bij tot de welvaart. Het bnp/bbp is bijgevolg blind voor een waaier aan activiteiten die in feite bijdragen aan onze welvaart. Een schoon milieu draagt volgens de bnp/bbp-indicator niet bij tot de welvaart, wel als er daar nog zwaar in geïnvesteerd moet worden;
- daarnaast is het bnp/bbp ook ongevoelig voor inkomensongelijkheid. Voor de huidige indicator maakt het geen verschil of bij economische groei enkel een minderheid of iedereen net evenveel van de koek krijgt;
- het hanteren van de bnp/bbp-indicator houdt geen rekening met het feit dat geld alleen niet gelukkig maakt. Het sociale weefsel dat daarvoor wel nodig is, wordt op geen enkele manier in rekening gebracht. De redenering is: meer geld = meer welvaart. Die redenering gaat maar ten dele op;
- het hanteren van het bnp/bbp als indicator zorgt voor een eenzijdige focus van het beleid. Door-

dat het bnp/bbp algemeen als welvaartsindicator wordt gebruikt en tevens als internationaal vergelijkpunt van welvarendheid, richt het beleid zich in de eerste plaats op een toename van dat bnp/bbp;

- het bnp/bbp heeft geen oog voor duurzame ontwikkeling als omvattend beleidskader.

De stemmen die het bnp/bbp als een eenzijdig perspectief aan de kaak stellen, klinken daarom de laatste jaren steeds luider. Zo luid zelfs dat een instelling als de Wereldbank en politieke niveaus als de Europese Unie zich openlijk rekenschap geven van de beperkingen die de huidige focus op het bnp/bbp met zich meebrengt. De opgang van het concept ‘duurzame ontwikkeling’ is aan deze ontwikkeling niet vreemd. Ontwikkeling en welvaart worden sinds het Brundtland-rapport immers in toenemende mate met andere ogen bekeken.

Verschillende internationale instellingen positioneerden zich tijdens het laatste decennium in dit debat. Zij onderschrijven de kritiek dat het bnp/bbp als indicator voor welvaart tekortschiet. Enkele voorbeelden.

De Europese Commissie, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), de Verenigde Naties (VN), het United Nations Development Programme (UNDP) en de Wereldbank stellen in de Istanbul Declaration van 30 juni 2007, een product van het tweede OESO Wereld Forum met als thema ‘Statistics, Knowledge and Policy’:

“We are encouraged that initiatives to measure societal progress through statistical indicators have been launched in several countries and on all continents. (...) They reveal an emerging consensus on the need to undertake the measurement of societal progress in every country, going beyond conventional economic measures such as GDP per capita.”

In november 2007 vond in Brussel de internationale conferentie ‘Beyond GDP’ plaats die als thema de beperkingen van het bnp/bbp had en mogelijke oplossingen daarvoor. In een opvolgingspaper (november 2008) stelt het European Economic and Social Committee:

“GDP is good for measuring the pace of the economy, showing how quickly we are earning money, regardless of whether this delivers useful products and services or whether it causes damage to people

and the environment. What is needed above all is an indicator that will show how far we still are from achieving a sustainable and socially inclusive economy.”

Een soortgelijke stelling nam de Wereldbank eerder al in haar rapport ‘Where is the Wealth of Nations?’, dat ter gelegenheid van de VN-top van 2005 uitgegeven werd, in. In dat rapport stelt Ian Johnson, vicepresident voor duurzame ontwikkeling van de Wereldbank, over het gebruik van het bnp/bbp als indicator:

“But the tools currently being used are leaving out the natural resources stocks and intangible capital such as knowledge and skills. Sound management of ecosystems is key to a responsible path to growth. This publication challenges common assumptions about how nations generate their wealth.”

Op het Belgische niveau willen we de aandacht vestigen op het advies op eigen initiatief van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) van 28 september 2007. Hierin wordt geargumenteed dat België behoefte heeft aan een nationale lijst van indicatoren die de duurzame ontwikkeling peilen.

Bovendien stelt de Belgische Grondwet in artikel 7bis: “Bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden streven de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties.”

Ook in Vlaanderen werd de discussie gevoerd. Denken we maar aan het advies van de Minaraad van 6 december 2001 over Europese indicatoren voor duurzame ontwikkeling en de implementatie daarvan in Vlaanderen. In een recent advies van 27 november 2008 naar aanleiding van ‘De voorbereiding van het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie in 2010’ stelt de Minaraad bovendien dat Vlaanderen zijn verantwoordelijkheid moet nemen bij het ontwikkelen van volgend beleidsinitiatief: “De dynamiek verder zetten van het ‘Beyond GDP’-proces.” (zie supra).

Er bestaat met andere woorden, zowel bij internationale instellingen als op verschillende overheidsniveaus, een consensus over de beperkingen van het bnp/bbp als enige indicator voor de welvaart van een land. Bovendien bestaat er een soortgelijke consensus over duurzame ontwikkeling als een beleidsomvattend kader.

Tegelijk en als gevolg hiervan ontstond een aantal pogingen tot alternatieven en/of aanvullingen voor het bnp/bbp als indicator voor de welvaart van een land. De onderstaande voorbeelden zijn uiteraard niet exhaustief en worden slechts kort besproken.

Een welbekende indicator is de Human Development Index (HDI). Hierin worden voor zowat alle lidstaten van de VN gegevens over gezondheid, opleiding en economische welvaart verwerkt. In principe wil dit zeggen dat het bnp/bbp per capita met gegevens over gezondheid en opleiding wordt aangevuld. Het instrument gaat uit van de VN en heeft als doel de menselijke ontwikkeling te meten.

Als correctie op deze HDI verscheen de Gender-related Development Index (GDI) die naast de reeds vernoemde correcties ook rekening houdt met de genderongelijkheid in een land. Daarnaast bestaat er ook de Human Poverty Index (HPI), ontwikkeld door het UNDP.

In Nederland werd op basis van het jarenlang en internationaal erkende onderzoek van dr. Roefie Hueting het concept Duurzaam Nationaal Inkomen (DNI) ontwikkeld.

De indicator die op dit moment echter het meest genoemd wordt als mogelijk alternatief voor het bnp/bbp is de Index of Sustainable Economic Welfare (ISEW). Deze indicator brengt een verregaande correctie aan op het bnp/bbp door rekening te houden met de kritiek op deze indicator. Zo maakt de ISEW wel degelijk een onderscheid tussen positieve en negatieve economische bedrijvigheid. De informele activiteiten die bijdragen aan de welvaart worden wel in rekening gebracht. Ook de effecten van activiteiten op mens en milieu worden meegeteld, evenals de inkomensongelijkheid.

Het grote nadeel van deze indicator (en in feite alle alternatieven) is echter dat er geen consensus bestaat over de methodologie. Aanpassingen aan de methodologie hebben daarom tot een aantal varianten geleid: de Genuine Progress Indicator (GDI) in de Verenigde Staten en de Measure of Domestic Product (MDP) in Groot-Brittannië.

Voor België is de ISEW-index berekend door Brent Bleys, onderzoeker aan de Vrije Universiteit Brussel. Deze onderzoeker stelt over de ISEW: “De methodologie is nog onvoldoende uitgewerkt om een waardig alternatief voor het BNP te bieden. Het is een verdienstelijke eerste stap maar ook niet meer.”

Dat er ondanks al dit discours en deze alternatieven nog geen vervanger bestaat voor het bnp/bbp heeft voornamelijk te maken met het feit dat het niet evident is om een consensus te bereiken over wat welvaart juist is en bijgevolg wat de methodologie voor een alternatief meetinstrument moet inhouden. Dat is tegelijk zowel een politiek/maatschappelijke als een academische discussie.

Dit voorstel van resolutie vraagt aan de Vlaamse Regering om voor Vlaanderen een indicator te ontwikkelen die naast het bnp/bbp geplaatst kan worden. Deze indicator moet net als de ISEW rekening houden met de bestaande kritiek op het bnp/bbp en aan de kritiek tegemoetkomen.

Vlaanderen maakt nu reeds in zijn beleid gebruik van uitgebreide statistische gegevens die zich geenszins beperken tot het bnp/bbp. De jaarlijkse Vlaamse Regionale Indicatoren (VRIND) zijn een essentiële bron van informatie voor een onderbouwd Vlaams beleid. Die gegevens, en de expertise die we in Vlaanderen voor de verwerving ervan hebben opgebouwd, kunnen ingezet worden om een alternatief meetinstrument te ontwikkelen.

Vlaanderen kan hierin als innovatieve regio met een duidelijke kijk op duurzame ontwikkeling een voortrekkersrol spelen, zowel binnen België, als op Europees en internationaal vlak. Het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie in 2010 is voor Vlaanderen bovendien een uitgelezen kans om te streven naar meer consensus over een nieuwe indicator voor welvaart.

Ludo SANNEN

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– overwegende dat:

- 1° er een internationale consensus bestaat over het feit dat het bnp/bbp per capita als indicator van welvaart een eenzijdig en vertekend beeld geeft;
- 2° er bijgevolg een grote behoefte is aan een alternatieve indicator die welvaart adequater en in overeenstemming met de principes van duurzame ontwikkeling in beeld brengt;
- 3° de Belgische Grondwet in artikel 7bis stelt: “Bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden streven de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties.”;
- 4° een alternatieve indicator van welvaart volgens de principes van de duurzame ontwikkeling aan artikel 7bis van de Belgische Grondwet mede uitvoering kan geven;
- 5° de Vlaamse overheid zich uitdrukkelijk heeft geëngageerd voor een duurzame ontwikkeling door middel van het decreet van 18 juli 2008 ter bevordering van duurzame ontwikkeling, en door de Vlaamse strategie voor duurzame ontwikkeling;
- 6° de Minaraad in een recent advies, in het kader van de voorbereiding van het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie, pleit voor een Vlaamse bijdrage aan het voortzetten van de dynamiek van het ‘Beyond GDP’-proces;
- 7° een alternatieve indicator voor welvaart een positieve bijdrage kan leveren aan het Vlaamse beleid;
- 8° een alternatieve indicator kan bijdragen aan de positie en uitstraling van Vlaanderen als innovatieve regio;

– vraagt de Vlaamse Regering:

- 1° een alternatieve indicator voor welvaart te ontwikkelen die naast het bnp/bbp per capita geplaatst kan worden en het gebruik van deze indicator in Vlaanderen te onderzoeken. Die indicator moet rekening houden met de bestaande kritiek op het bnp/bbp per capita en aan deze kritiek tegemoetkomen binnen het kader van duurzame ontwikkeling;
- 2° hiervoor samen te werken met de bevoegde adviesraden, overheidsinstellingen en de academische wereld.

Ludo SANNEN
